

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Rocznik Pedagogiczny 36/2013
PL ISSN 0137-9585BOGUSŁAW ŚLIWERSKI
Przewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych PANPOŻEGNANIE PEDAGOGA SPECJALNEGO,
CZŁONKA KOMITETU NAUK PEDAGOGICZNYCH PAN
PROF. DR. HAB. WŁADYSŁAWA DYKCIKA

Niezwykle przykra wiadomość o śmierci prof. dr. hab. Władysława DYKCIKA (ur. 13.04.1942 r. w Pogorzalkach, zm. 13.08.2013 w Poznaniu) dotarła do mnie w okresie wakacyjnym. Pragnę zatem w tym miejscu pożegnać członka Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, wyjątkowego specjalistę w zakresie pedagogiki specjalnej.

Droga rozwoju zawodowego i akademickiego prof. W. Dykciaka rozpoczęła się w Liceum Pedagogicznym w Krotoszynie, które ukończył w 1961 r. Później studiował na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UAM na kierunku pedagogika, kończąc go w 1967 r. Dodatkowo ukończył studia w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie (obecnie Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej) w 1973 r., będąc od 1.10.1967 r. już zatrudnionym w UAM w Poznaniu. To w swojej Uczelni uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki (1974), a samodzielność naukową po habilitacji w 1988 r. Tytuł naukowy profesora uzyskał w 2006 r. Był też członkiem rad naukowych wydawnictw: Poznańskie Towarzystwo Pedagogiczne czy kluczowych

dla subdyscypliny periodyków: „Auxillium Sociale“, „Nasze Forum“, „Szkoła Specjalna“, „Człowiek– Niepełnosprawność–Społeczeństwo“.

Nie tylko moje pokolenie poznawało tę subdyscyplinę nauk pedagogicznych dzięki czytaniu rozpraw wiernego kontynuatora „Szkoły” Marii Grzegorzewskiej. On sam tworzył przez kilkadziesiąt lat strukturę myśli zorientowanej na wieloźródłowość i wielokontekstowość paradygmatów pedagogiki specjalnej, która w Jego przekonaniu wynika z teoretycznego i praktycznego ujmowania stanu zdrowia i niepełnosprawności, rodzaju uszkodzenia, charakteru ograniczenia aktywności oraz kategorii utrudnień uczestnictwa od 1998 roku rozpatrywanych w modelu interakcyjnym jako wzajemnie wpływających na siebie czynników indywidualnych i środowiskowych oraz złożonych współzależności występowania mechanizmów etiologicznych, objawów psychicznych i społecznych skutków.

Od minionego roku akademickiego Władysław Dykciak był Profesorem Seniorem Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie od 1992 r. kierował Zakładem Pedagogiki Specjalnej. W tej Uczelni opracował założenia organizacyjno-programowe i metodyczne oraz od marca 1993 r. kierował Podyplomowym Studium Pedagogiki Specjalnej w zakresie m.in.

- logopedii,
- terapii pedagogicznej,
- oligofrenopedagogiki, terapii pedagogicznej i socjoterapii.

Tylko raz miałem okazję do bezpośredniej współpracy z Profesorem, kiedy byłem współprzewodniczącym Komitetu Programowego IV Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego w Olsztynie. Poprosiłem w 2001 r. Profesora W. Dykciaka o współprowadzenie Sekcji Pedagogiki Specjalnej. To była jedna z większych sekcji debatujących o problemach pedagogiki początku nowego Tysiąclecia. Jak wówczas mówił i pisał o tym w jednym ze swoich artykułów: (...) *dyskusje zjazdowe pedagogów specjalnych w IX sekcji IV Zjazdu odbywające się na początku III Tysiąclecia mają szczególną wymowę i znaczenie dla określania nowych realiów, możliwości i szans zaspokajania potrzeb, motywacji działania i zdolności człowieka z różnymi odchyleniami od normy, które przy niepełnej sprawności tych osób mogą stanowić trudną sytuację życiową dla osiągnięcia pełnej ekspresji, kreatywności i samorealizacji. Żyjemy w epoce, której symbolami międzyludzkich więzi i interakcji nie są perspektywy stanowionych granic, różnych barier i przeszkód, ale mosty i kontakty między ludźmi. Nie wrogość, izolacja, niechęć, dystans w postawach i zachowaniach konstruuje jakościowe struktury humanistycznego myślenia, ale pragnienie i gotowość do podjęcia czynności zmierzających do zgodnego społecznego współżycia z innymi, dla osiągnięcia wzajemnej współpracy i wspólnego bezpieczeństwa.*

Współczesna cywilizacja w swym humanistycznym podejściu do ludzi z odchyleniami od normy dąży do zmniejszenia bólu ich istnienia w zderzeniu się z wolnorynkową, wyrachowaną rzeczywistością i konkretnymi sytuacjami utrudniającymi

życie na własną odpowiedzialność. Życie jako zadanie dla każdego człowieka polega jednak na poszukiwaniu wszelkich możliwości samorealizacji oraz tworzeniu realnych i racjonalnych perspektyw poznawczych i działaniowych w rzeczywistości przyjaznej, aprobującej i wyzwalającej sens istnienia. Medycyna, edukacja, technika oraz różnego rodzaju programy i ideologie próbują złagodzić trudności, ograniczenia i bariery psychologiczne własnych doświadczeń osób z niepełnosprawnością sensoryczną i motoryczną. Współpraca i koordynacja działań między politykami, prawnikami, lekarzami różnych specjalności, biologami, psychologami i inżynierami – specjalistami różnych dziedzin we współczesnej rehabilitacji i edukacji jest niezbędna i może przynieść konkretną korzyść dopiero wtedy, kiedy następuje efektywne połączenie sił i środków pomocowych dla pełnego, kompleksowego rozwiązywania oraz zaspokajania praktycznych potrzeb życiowych osób niepełnosprawnych. (W. Dykcik, *Komplementarność i interdyscyplinarność jako paradygmaty naukowego rozwoju pedagogiki specjalnej*, [w:] *Pedagogika i edukacja wobec nowych wspólnot i różnic w jednoczącej się Europie*. Materiały z IV Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego, red. E. Malewska, B. Śliwerski, Oficyna Wydawnicza „Impuls” 2001, Kraków, s. 425–427).

W powyższym fragmencie referatu Profesora zawierają się przewodnie myśli jego akademickiej, oświatowej i społecznej służby na rzecz nie tylko osób niepełnosprawnych, ale także pracy z pedagogami specjalnymi, kandydatami do tej profesji i już ją wykonujących w naszym kraju. Niezależnie od pracy naukowo-badawczej i dydaktycznej w UAM w Poznaniu był członkiem wielu stowarzyszeń społecznych, jak: wiceprzewodniczącym Poznańskiego Oddziału Towarzystwa Higieny Psychiczej, członkiem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, Stowarzyszenia Na Rzecz Osób Autystycznych w Poznaniu, Koła Pomocy Osobom z Upośledzeniem Umysłowym w Poznaniu, Polskiego Stowarzyszenia Szkół Pracy Socjalnej, Poznańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego, Polskiego Stowarzyszenia Montessori oraz konsultantem naukowym ds. kształcenia nauczycieli szkół specjalnych w WOM w Gorzowie Wielkopolskim.

Profesor Władysław Dykcik wydał 3 monografie naukowe i opublikował 142 artykuły w czasopismach naukowych i rozprawach zbiorowych. Wśród najbardziej znanych mi rozpraw Profesora są takie jak: *Autyzm – kontrowersje i wyzwania* red. W. Dykcik, Poznań 1994; *Pedagogika specjalna. Podręcznik akademicki*, red. W. Dykcik, Poznań 1997 (wyd. II rozszerzone i uaktualnione, 2001); *Pedagogika specjalna wobec zagrożeń i wyzwań XXI wieku*. Materiały z obrad XVI sekcji III Zjazdu Pedagogicznego w Poznaniu (21–23 września 1998), red. W. Dykcik i J. Pańczyk, Poznań 1999; *Nowatorskie i alternatywne metody w praktyce pedagogiki specjalnej*, red. W. Dykcik i B. Szychowiak, Poznań 2001; *Pedagogika specjalna szansą na realizację potrzeb osób niepełnosprawnych*, red. W. Dykcik, Cz. Kosakowski, J. Kuczyńska-Kwapisz, Olsztyn – Poznań – Warszawa 2002.

Prof. Władysław Dykcik dbał o rozwój młodych naukowców. Wypromował 7 doktorów nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Należał do najbardziej cenionych recenzentów w przewodach doktorskich, habilitacyjnych, a w ostatnich latach życia – na tytuł naukowy profesora. Mało kto wie, że łącznie wykonał prawie 30 takich opinii, które torowały drogę do rozwoju naukowego młodych kadr lub też wskazywał na zalety i słabości rozpraw dojrzałych naukowców. Jaka szkoda, że nie doczekał pierwszej habilitacji swojej Uczennicy – dr Danuty Kopeć z UAM, bo byłby nie tylko dumny z tego powodu, ale i miał poczucie satysfakcji, że jest wśród współpracowników naukowiec, który będzie kontynuował na najwyższym poziomie uwielbianą przez Niego dyscyplinę nauk pedagogicznych – pedagogikę specjalną. Przed kilku laty wydał własnym sumptem jakże unikatową książkę pt. „*Sowy. Kolekcja z podróży po Polsce i świecie*”, w której ujawnia swoją pasję, jaką realizował od kilkunastu lat podróżowania po Polsce i świecie (Europa, Afryka, Azja Południowo-Wschodnia, Ameryka Północna i Środkowa, i Brazylia), zbierając figurki sów. Jego kolekcja liczy ponad 2500 egzemplarzy sów wykonanych z drewna, ceramiki, kamienia, szkła, metalu, tkaniny, tworzywa sztucznego oraz surowców naturalnych, takich jak muszle, róg, kokos, sizal lub wosk pszczeli.

Chylę czoła przed dorobkiem, wkładem w rozwój nauk pedagogicznych i wyrażam w imieniu władz Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN żal z powodu przedwczesnej śmierci Profesora, współkreatora pedagogiki specjalnej minionego i obecnego stulecia. W takiej sytuacji przypominają się słowa Oriany Fallaci (znanej dziennikarki włoskiej), która w swojej autobiografii napisała: *Nie mogę się nagiąć do myśli, że Życie to podróż ku Śmierci, a narodziny są wyrokiem Śmierci. Nie umiem strawić faktu, że aby żyć, trzeba umrzeć, że życie i śmierć to dwa wymiary tej samej rzeczywistości*”.